

GYVIEJI ARCHYVAI

Varėnos kraštas elektrėniškių akimis

Elektrėnų bažnyčios choras „Salve“ rugsėjo pradžioje svečiavosi mūsų rajone, o ką čia pamatė – šiame straipsnyje...

Dainavos krašto dainius

Dzūkijos nacionalinis parkas yra didžiausia saugoma teritorija Lietuvoje. Jis įkurtas saugoti ir puoselėti Dainavos upių santakos gamtos ir kultūros vertybes. O kaip plaka čia gyvenančio dzūko širdis ir kokias vertybes ji saugo? Norėdami sužinoti atsakymą į šį klausimą, nuvykome į Subartonyse esantį atnaujintą Vinco Krėvės Mickevičiaus (1882-1954) memorialinį muziejų, įkurtą jo gimtajame name. Po valandą trukusio be galo įdomaus muziejininkės Laimutės Raugevičienės, rašytojos sesers Monikos anūkės, pasakojimo apie rašytojo veiklą, asmeninį gyvenimą ir išsklaidytą mitų apie jo kolaboravimą širdis ima plakti stipriau. Lietuviams reikia didžiulio, kad turi tokį iškilų rašytoją, kuris, pasak Vinco Mykolaičio-Putino, stovėjo tautinių interesų sargyboje ir savo veikla bei kūryba siekė, kad Lietuvai būtų geriau. 1992 m. spalio 10 d. rašytojo ir jo žmonos Onos Rebekos palaikai buvo parvežti iš Amerikos ir perlaidoti Subartonių kaimo kapinaitėse. Pasimeldę prie rašytojo kapo pajudėjome Nemuno link.

Dominikonų palikimas

Visai netoli Druskininkų ant Nemuno kranto jau nuo XIV a. įsikūrė Liškiava. Vos daugiau nei 30 gyventojų turintis kaimelis garsėja nuostabaus grožio vėlyvojo baroko bažnyčios ir vienuolyno ansambliu. Kokios nuodėmės turėjo slėgti Vladislavą Jurgį Kosylą, kad 1697 m. balandžio 22 d. jis visus savo

turtus paliktų ne dukroms, o testamentu užrašytų dominikonams, kad jie čia pastatytų Švč. Trejybės bažnyčią, įkurtų vienuolyną ir nuolat melstųsi už Vladislavą Jurgį ir jo giminės mirusiųosius? Šią ir kitas paslaptis atskleidė puiki gidė Jacinta Goberienė. Fundatorius V. J. Kosyla jau seniai ilsisi ramybėje, o mes jo dėka dabar turime šį Dzūkijos perlą, galime pasimelsti prie XVIII a. tapyto paveikslėlio „Švč. Mergelė Marija su Kūdikiu“, garsėjančio prie jo patiriamomis malonėmis, ir išsamiau susipažinti su Brolių pamokslininkų ordinu ir jam tarnaujančiais dominikonais, arba Viešpaties šunimis („Domini canis“ išvertus iš lotynų kalbos reiškia „Viešpaties šuo“). Beje, paskutinis Liškiavos dominikonas mirė prieš 205 metus. Pokariu bažnyčios rūsiuose buvo rasta palaidota keturiasdešimt vienuolių. Penkis geriausiai išsilaukusius mumifikuotus jų kūnus galima pamatyti nusileidus į bažnyčios rūšį. Kaip sakė Jacinta, itin pamaldžių žmonių (ir daugelio šventųjų) palaikai negenda.

O dabar – į Meškos šikną!

Na, kokias gi kelionės į Dzūkiją be pasivaikščiojimo po mišką! Todėl iš Liškiavos nuskubėjome į vieną iš didžiausių pagal užimamą plotą (143 ha) kaimų Lietuvoje – Marcinkonis. Trijų valandų žygis su linksmuoliu Emiliu Tamošiūnu, įmonės „Keliauk Dzūkijoje“ vadovu, tikrai neprailgo. Sužinojome, kaip atrodo garsiosios islandinė kerpena ir saulašarė, pabendravome su gluodenu ir skruzdžių liūtu, aplankėme vidury girios esančią tikią pat kaip ir Nidoje smėlio

kopą, o atvykę į „Meškos šikną“ – taip linksmai dzūkai vadina vieną Marcinkonių parko kraštyje esančią aukštapelkę, kurioje pradingusios meškos tik šikna ir matosi, – basomis išbandėme samanėlių kilimą ir paragavome ekologiškų spanguolių. Etnografiniame Zervynų kaime žavėjome autentiškais sodybomis ir prijuostėmis papuoštais kryžiais, o kai nusiprausėme „Ulos akyje“, buvome ramūs, kad sekmadienio šv. Mišiose balsai skambės kaip jaunystėje. Juk ne veltui šiuo kalcio, magnio ir geležies prisotintu vandeniu gydomos visos ligos. Na, o tie, kas dar nebuvo matę titnago, galėjo šios uolienos gabaliukų pilnas kišenes prisikrauti. Titnagų Dzūkijoje – tiek pat daug, kaip ir lepeškų.

Merkio pakrantėje

Pernakvoję Puvočių kaimo sodyboje, ankstyvą rytą ryžomės savarankiškai atrasti Adolfo Ramanausko-Vanago vadavietę, esančią kitapus Merkio, Kasčiūnų kaime. Pasirodo, šiais technologijų laikais navigacija puikiai padeda pasiekti tikslą ir Dzūkijos girioje. Juozo Jakavonio-Tigro sodyboje ant aukšto Merkio kranto įrengta vadavietė yra rekonstruota. Kelionės minutės, praleistos bunkeryje – puiki edukacija, o 4 km žygis – gera ryto mankšta.

Vienaragių miestas

Ar žinojote, kad Merkinės herbe pavaizduotas vienaragis? Tokių gyvūnų šioje kelionėje neteko sutikti, bet Merkinėje gyvenantis juodosios keramikos meistras Džiugas Petraitis, supažindinęs mus su šio amato paslaptimis, drąsiai galėtų būti

tokiu pavadintas. Maža to, jo sodyba taip ir vadinasi „Vienaragių šilas“. Varėnos bibliotekos kraštotyros skyriaus vedėjos Elenos Glavickienės 2020 m. duomenimis, Varėnos kraštą visame pasaulyje garsina net 7 keramikos meistrai. Na, kurgi, jei ne juodosios keramikos dubenyje reikia kepti dzūkišką bandą?

Tačiau bandos bus vėliau, o dabar choristai turėjo susikaupti šv. Mišioms. Didingoje XVII a. jėzuitų rekonstruotoje Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje akustika yra gera, todėl šv. Mišios buvo itin iškilmingos. Klebonas Robertas Rumšas džiaugėsi jo parapiją aplankiusiais svečiais iš Elektrėnų, o vargonininkas Kęstutis Breidokas suspėjo „prikepti“ skanių kibinų. Beje, bažnyčioje yra ne tik 5 vertingi mediniai barokiniai altoriai (XVII-XIX a.), bet ir vertingų XVI-XVIII a. paveikslų. Vėliau, klausydami Mindaugo Černiausko, Merkinės krašto muziejaus direktoriaus, pasakojimo apie Merkinę, sužinojome, kad jau XV a. antroje pusėje Merkinė buvo svarbus amatų, prekybos ir jos kontrolės centras, o XVI-XVII a. buvo Merkinės klestėjimo laikotarpis, nes miestas gavo Magdeburgo teisę. Itin Merkinę pamėgo Abiejų tautų Respublikos valdovas Vladislavas Vaza. Beje, dabartinis miesto herb su sidabrinu šokančiu vienaragiu patvirtintas 1569 metais. Šis gyvūnas atkeliavo iš Žygimanto Augusto aplinkos bei simbolizavo nekalumą, skaistybę ir buvo Švč. Mergelės Marijos atributas.

Dabartinė Merkinė, rodos, irgi atsigauna. Norintiesiems savarankiškai susipažinti su miesto istorija prie esamų

Paminklas Vytautui Didžiajam Perlojoje

arba buvusių architektūrinių ar kitokių objektų yra įrengtos šiuolaikinės informacinės lentelės. Nemažai turistų sutikome ir muziejuje, ir ant piliakalnio, ir ant apžvalgos bokšto, ir Vytauto Radzevičiaus „Pasaulio puodų“ kavinėje, o jau paragauti dzūkiškų bandų ir šiuškių į restoraną „Dzūkynė“ sugužėjo tiek žmonių, kad nebuvo nė vienos laisvos vietos. Džiaugiasi širdis, kad Lietuvos miesteliuose verda gyvenimas.

Respublika respublikoje

Pameditavę Merkinės piramidėje, išvykome į Perloją. Šis miestelis buvo atradimas choristams, nes daugelis choristų pirmąkart išgirdo tokį pavadinimą. Tačiau Perlojoje užaugusi ir Perlojos istorijos muziejuje dirbanti Marija Lūžytė savo temperamentingu ir be galo įdomiu pasakojimu įrodė, kad šią gyvenvietę ištis verta aplankyti. Ar girdėjote kada nors, kad 1918-1923 metais šiose apylinkėse buvo sukurta Perlojos Respublika

– Perlojos ir gretimų kaimų savavaldė bendruomenė? Sunku patikėti? Tačiau tai tiesa, Lietuvos Respublikoje gyvavo dar viena Respublika. Trumpai tariant, perlojiškiai turėjo savo miliciją, teismą, įsteigė kooperatyvą, rūpinosi miškų priežiūra ir apsauga, šalpos, švietimo ir sanitarijos reikalais, o bendruomenės pareigūnai net gaudavo algą. Antrasis išskirtinis Perlojos objektas – didžiausias Lietuvoje paminklas Vytautui

Didžiajam. Miestelio gyventojai 1931 metais jį taip tvirtai pastatė, kad jokiomis priemonėmis jo niekas nesugebėjo sugriauti, ir paminklas centrinėje miestelio aikštėje puikuoja iki šiol. Trečiasis Perlojos pasididžiavimas – Švč. Mergelės Marijos ir šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia. Šventovė 1930 m. iš esmės buvo pastatyta vietinių žmonių aukomis. Plytas pagamino patys parapijiečiai, o išskirtinį dekorą 1943 m. sukūrė Jurgis Hopenas ir jo vadovaujama Vilniaus dailininkų grupė. Kai dėl sunkmečio dažų užteko tik keliems paveikslams, buvo renkamos gėlės, žievės ir kitokios medžiagos, ir trūkstami dažai išvirtimi namuose. Taigi per 2 mėnesius (!) bažnyčia buvo dekoruota ne tik itin aukšto meninio lygio sienų tapyba, bet ir gausiais valstybiniais bei patriotiniais akcentais, kurie buvo išsaugoti net sovietmečiu ir dabar stebina užsukusius svečius. Deja, viso to unikalumo neįmanoma aprašyti žodžiais. Jį reikia pamatyti.

Kai vėlų sekmadienio vakarą grįžome namo, pamatėme, kad visi Dainavoje surinkti titnagai pavirto perlais – mažyčiais išpudais mūsų širdyse. Už juos labiausiai esame dėkingi šio kelionės mecenatei Vilijai Noreikaitei-Grinevičienei ir šv. Mišioms chorą paruošusiam Laimai Mažuolytei,

Beatričė MACEINAITĖ-JAROŠEVIČIENĖ
2022 m. rugsėjo 23-29 d.
„Elektrėnų kronika“

Liškiavos bažnyčia ir vienuolynas